

ПРАВОЗНАВСТВО

методичні рекомендації
до виконання індивідуальних завдань

Запоріжжя 2024

УДК
П68

Рекомендовано Науково-методичною радою
ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»
(протокол № 1 від 27.09.202X р.)

Укладач

Черних Є.М., канд. юрид. наук, доцент.

П68 **Правознавство** : методичні рекомендації до виконання індивідуальних завдань / уклад. Є. М. Черних. Запоріжжя : ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА», 2024. 13 с.

У навчально-методичному виданні наведено ситуативні завдання, які складають індивідуальне завдання за навчальною дисципліною «Правознавство», а також методичні рекомендації щодо виконання ситуативних завдань, критерії оцінювання результатів їх виконання та рекомендовані джерела.

УДК 340 (072)

© ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА», 2024

Зміст

Вступ	4
Ситуативні завдання	5
Методичні рекомендації щодо виконання завдань.....	8
Критерії оцінювання	10
Рекомендовані джерела	11

ВСТУП

В університеті МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА навчальна дисципліна «Правознавство» є одним із компонентів підготовки здобувачів вищої освіти, що входить до переліку нормативних дисциплін. Програма вивчення цієї дисципліни передбачає набуття знань та практичних навичок, які забезпечують усвідомлення теоретичних засад права, цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, суб'єктивних прав, свобод і обов'язків, норм і принципів права та їх використання у різних життєвих ситуаціях.

Цілі навчання

Загальна мета:

1. Сформувати вміння набуття теоретичних знань з права та опанувати правові акти нормативного характеру.
2. Розвивати у здобувачів вищої освіти навички володіння стилем юридичного мислення, технікою вирішення ситуативних завдань.
3. Навчання спроможності використовувати теоретичні знання в сфері права та джерела права у практичній діяльності.
4. Сприяти формуванню вмінь щодо використання нормативно-правових актів та актів тлумачення права шляхом самостійної роботи.

Певні цілі:

1. Засвоїти навчальну дисципліну за тематикою робочої програми.
2. Розвинути навички аналітичного та пошукового аналізу нормативно-правових актів та актів тлумачення права.
3. Використовувати теоретичні знання при вирішенні ситуативних завдань.
4. Сприяти засвоєнню юридичної термінології, необхідної для вирішення ситуативних завдань професійної діяльності.

Методичні рекомендації розроблені на підставі робочої програми навчальної дисципліни «Правознавство». Вони складаються із ситуативних завдань до кожного з двох модулів. Здобувачі вищої освіти можуть ознайомитися з критеріями оцінювання завдань та рекомендованими джерелами.

СИТУАТИВНІ ЗАВДАННЯ

ЗАВДАННЯ 1

Ви стали свідком спору щодо подій, які стали відомими, як революція Гідності. Одна сторона вказувала на те, що цей прояв громадянської непокори є протиправним, тому що законодавство України не передбачає права на супротив державній владі (право на повстання). В Конституції України прописана тільки свобода мирних зібрань, а відомі події на Майдані незалежності набули не мирного характеру. Тож, якщо право на повстання не прописане в нашому законодавстві, то його в Україні і не існує.

Що б Ви змогли відповісти на такі аргументи? Дайте письмові аргументовані відповіді на запитання:

1. Чи є перелік прав і свобод, який прописаний в Конституції України, вичерпним?
2. Чи вичерпується поняття «право» тільки письмовими, текстуально закріпленими нормами?
3. Чи можна обґрунтувати наявність у народу України право на повстання (що розуміється як крайній засіб тиску на владу, навіть до її примусової зміни, в разі, якщо державна влада системно чи грубо порушує фундаментальні засади демократичного суспільного життя, а законні механізми протидії владі (наприклад, правосуддя) є безсилими та не дієвими), за допомогою **принципу народного суверенітету** (ст. 5 Конституції України), **принципу верховенства права** (ст. 8 Конституції України) та **концепції природних прав**?

Нормативні підстави вирішення завдання:

Конституція України від 28.06.1996 р. Дата оновлення: 01.01.2020.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.08.2024).

ЗАВДАННЯ 2

Громадянин Петренко звернувся до органу публічної влади із письмовою скаргою на рішення цього органу. У своєму зверненні Петренко просив, щоб йому з адвокатом надали можливість бути присутніми при розгляді скарги, для того, щоб мати можливість пояснювати свою позицію та захищати свої права, але в цьому було відмовлено. Після розгляду скарги Петренко отримав формальну відписку, в якій були просто наведені норми законодавства, що регулюють відносини, пов'язані із скаргою.

Не отримавши відповіді за суттю скарги, Петренко звернувся з позовною заявою до суду. Але суд відмовив в прийнятті заяви, посилаючись на те, що законодавство не передбачає судовий порядок

розгляду справ за рішенням, яке оскаржує Петренко – в цьому випадку передбачений адміністративний порядок оскарження до вищого органу державної виконавчої влади.

Дайте письмові відповіді на питання з посиланням на норми права та рішення Конституційного Суду України щодо офіційного роз'яснення статей 55, 64, 124 Конституції України:

1. Які рішення можна оскаржувати за конституційним правом на звернення, закріпленим у статті 40 Конституції України?
2. Чи було порушено право бути присутнім при розгляді скарги особисто або з адвокатом відмовою органу державної влади?
3. Чи було порушено конституційне право на оскарження рішень органів публічної влади до суду, закріпленим у статті 55 Конституції України, відмовою в прийнятті позовної заяви?
4. Які терміни розгляду звернень громадян передбачені Законом України «Про звернення громадян»?

Нормативні підстави вирішення завдання:

Конституція України від 28.06.1996 р. Дата оновлення: 01.01.2020.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.08.2024).

Про звернення громадян : Закон України від 2.10.1996 р. № 393/96-ВР. Дата оновлення: 21.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.08.2024).

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадян Проценко Раїси Миколаївни, Ярошенко Поліни Петрівни та інших громадян щодо офіційного тлумачення статей 55, 64, 124 Конституції України (справа за зверненнями жителів міста Жовті Води) від 25.12.1997 г. № 9-зп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-97#Text> (дата звернення: 20.08.2024).

ЗАВДАННЯ 3

При прийомі на роботу на посаду інженера адміністрація підприємства запропонувала гр. Волкову Д. укласти трудовий договір у формі контракту, який розроблений на підприємстві. Із змісту контракту Волков Д. дізнався, що він встановлює додаткові умови, які не передбачені трудовим законодавством, щодо обов'язків, відповідальності працівника та підстав дострокового розірвання трудового договору за ініціативою адміністрації. Розуміючи, що такі умови погіршують його становище у порівнянні із трудовим законодавством, Волков Д. запропонував укласти не контракт, а трудовий договір на невизначений строк. Проте, адміністрація йому відмовила, посилаючись на те, що контрактна форма виправдана, тому що краще забезпечує інтереси

підприємства, і саме така форма трудового договору передбачена правовими актами підприємства, зокрема, колективним договором.

Дайте відповіді на питання. Відповіді аргументуйте з посиланням на нормативно-правові акти:

1. Чи правомірною відмова Волкову Д. укласти трудовий договір не в формі контракту?
2. В яких випадках укладається трудовий контракт: з якими працівниками, на яких правових підставах?
3. Чи можна вважати локальні нормативні акти підприємства достатньою правовою підставою контрактної форми трудового договору?

Нормативні підстави вирішення завдання:

Кодекс законів про працю України : затв. Законом України від 10.12.71 р. № 322-VIII. Дата оновлення: 20.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 20.08.2024).

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну "законодавство") від 09.07.1998. № 12-рп/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98#Text> (дата звернення: 20.08.2024).

ЗАВДАННЯ 4

Громадянин Петренко О. знайшов роботу на іншому підприємстві із більшою заробітною платою, що мотивувало його звільнитися за місцем роботи. 10 березня у понеділок він подав заяву про розірвання трудового договору, який був укладений на невизначений строк. Але через три дні він дізнався, що посада, яку йому обіцяли за новим місцем роботи, не може бути йому надана. Тож, він вирішив відізвати свою заяву 18 березня. Але адміністрація підприємства йому відмовила у продовженні трудових відносин, посилаючись на те, що на його місце вже знайшли працівника з більшим досвідом роботи та кращими професійними показниками.

Дайте відповіді на питання. Відповіді аргументуйте з посиланням на нормативно-правові акти:

1. Чи правомірною відмова адміністрації підприємства?
2. Чи можна звільнити працівника, якщо він у межах двотижневого строку відкличе свою заяву про звільнення за власним бажанням?
3. В яких випадках робітник не може відізвати заяву про звільнення у встановлений термін?

Нормативні підстави вирішення завдання:

Кодекс законів про працю України : затв. Законом України від 10.12.71 р. № 322-VIII. Дата оновлення: 20.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 20.08.2024).

Про практику розгляду судами трудових спорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6.11.1992 р. № 9. Дата оновлення: 25.05.1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92#Text> (дата звернення: 20.08.2024).

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ СИТУАТИВНИХ ЗАВДАНЬ

Загальні

Виконання завдань потребує надання письмових відповідей. Для переконливості відповіді мають бути обґрунтованими теоретичними і/або нормативними правовими положеннями з наведенням відповідних статей правових актів тощо.

Обсяг відповідей має бути достатнім для повного висвітлення поставлених питань. Разом з тим, розумно лаконічними, щоб не перетворюватися на есе.

Виконання завдань передбачає опанування матеріалу лекції за відповідною тематикою, звернення до рекомендованих підручників та іншої літератури за навчальною дисципліною, а також використання нормативно-правових актів, а за необхідності – актів тлумачення права, роз'яснення судової практики тощо. Необхідні нормативно-правові акти та інші правові акти рекомендовано шукати на офіційному порталі Верховної Ради України – <https://zakon.rada.gov.ua>

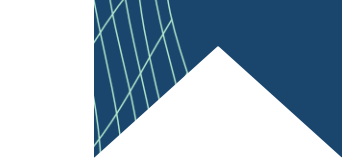
Вкрай важлива самостійність думок здобувача освіти, вміння логічно аргументувати, вибудовувати власну правову позицію, тому плагіат знецінює відповіді.

До завдання 1

Запропоноване завдання передбачає розв'язання складного питання суб'єктивного права на супротив державній владі, яке також відоме як право на повстання. Це право ставить складне питання виправдання дій, які формально порушують юридичні норми, що забезпечують правопорядок. Запропоноване завдання важливе з точки зору усвідомлення багатозначності поняття права, цінності громадянського (демократичного) суспільства та його засадничих принципів народного суверенітету, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Вихідним моментом вирішення завдання є розуміння **поняття права**. Важливо пам'ятати, що поняття права багатозначне і не вичерпується одним типом його розуміння. Серед існуючих концепцій розуміння права нема ексклюзивного. Теорії розуміння права тут мають значення методологічних (концептуальних) підходів, від яких безпосередньо залежить кінцевий результат рішення. По суті завдання передбачає питання вибору між існуючими теоріями праворозуміння. Тому рекомендується вказати, на підставі якої теорії праворозуміння, на вашу думку, доцільно вирішувати завдання і пояснити свій вибір.

Слід звернути увагу на те, що не всі типи розуміння права передбачають тезис, що право вичерпується письмовими нормами.

Іншими словами, поняття права не вичерпується письмовими текстами. Уточніть, за якою відомою вам теорією розуміння права передбачається обов'язкова письмова форма права, а які теорії не передбачають чи допускають відсутність письмового закріплення прав і обов'язків.

В розв'язанні завдання обов'язково слід враховувати базові теоретичні засади, які є фундаментальними **принципами конституціоналізму**, що закріплені і в Основному законі України: принципу **народного суверенітету** та **верховенства права**. Слід коротко розкрити їх зміст та зв'язок з *концепцією природного права*, що передбачає **природне походження фундаментальних прав та свобод людини та громадянина**.

Розв'язання завдання також пов'язане із поняттям **джерел права**. Слід звернути увагу на те, що навіть в межах концепції розуміння права як письмово закріпленого (потрібно вказати назву концепції), визнається джерело права, яке не вимагає обов'язкового письмового закріплення (потрібно вказати це джерело права). Слід також звернути увагу на юридичну силу загальних принципів права по відношенню до інших джерел права, якими обґрунтовується правова позиція за завданням.

До завдання 2

Фабула завдання передбачає знання нормативних положень щодо конституційного права на звернення. Саме тому питання, які поставлені в завданні розв'язуються на підставі норм Конституції України та Закону України «Про звернення громадян», який деталізує положення конституційних норм, а також рішення Конституційного Суду України, в якому надано офіційне роз'яснення окремих нормативних положень про звернення громадян, у зв'язку з їх неоднозначним застосуванням.

Передусім, рекомендовано засвоїти норми Конституції України, в яких закріплено право на звернення (статті вказані в завданні). Далі, потрібно ознайомитися із Законом України «Про звернення громадян». Завдання має зв'язок тільки з невеликою частиною положень цього закону. Але передбачається, що виконання завдання мотивує здобувача освіти самостійно засвоїти основні норми цього закону, знання яких затребувано у багатьох практичних ситуаціях, щодо видів звернень громадян, предмету скарг, формальних вимог до звернень, термінів подання скарг, термінів розгляду звернень, прав громадянина у зв'язку із поданням звернення та відповідних обов'язків органів та посадових осіб, які приймають та розглядають звернення.

Крім нормативно-правових актів рекомендовано використати рішення Конституційного Суду України від 25.12.1997 г. № 9-зп, в якому дано офіційне роз'яснення статей 55, 64, 124 Конституції України, і яке має обов'язкову юридичну силу.

До завдання 3

Фабула завдання побудована на підставі питання трудового договору (трудоного контракту) як фактичної підстави виникнення трудових відносин. Нормативною базою регулювання відносин, передбачених завданням, є Кодекс законів про працю України. Основні питання, поставлені в завданні, пов'язані із особливостями контрактної форми трудового договору. Тому слід враховувати, що трудовий контракт є особливим різновидом трудового договору. Потрібно згадати відмінні ознаки контракту від трудового договору на невизначений строк, враховуючи роз'яснення Конституційного Суду України, надані в рішенні від 09.07.1998. № 12-рп/98.

Ключовим тут є питання про те, на яких суб'єктів поширюється контрактна форма трудового договору, що дає змогу визначитися відносно Волкова.

Відносно аргументу адміністрації, що контрактна форма найкращим чином забезпечує інтереси підприємства, слід поставити питання, чи відповідає односторонність інтересів характерним ознакам трудових відносин.

Щодо аргументу адміністрації, що контрактна форма передбачена правовими актами підприємства, слід визначити, яким видом правових актів регулюється контрактна форма трудового договору.

До завдання 4

Фабула завдання побудована на підставі питання про припинення трудового договору. Слід враховувати, що в завданні йдеться про трудовий договір на невизначений строк, тож, потрібно виходити із правил припинення цього виду трудового договору за ініціативою працівника. Нормативною базою регулювання відносин, передбачених завданням, є Кодекс законів про працю України.

Необхідно врахувати строки, які передбачені КЗпП України, для того, щоб відізвати заяву про звільнення, а також правила обчислення строків, встановлені статтею 241-1 Кодексу законів про працю України.

Покладаючись на норми Кодексу законів про працю України та роз'яснення Пленуму Верховного Суду (постанова від 06.11.1992 р. № 9), слід вирішити питання, чи є достатньою підставою відмови адміністрації в прийнятті на роботу аргумент, що на місце роботи вже знайшли кандидата з більшим досвідом роботи та кращими професійними показниками.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Кожне завдання оцінюється від 0 до 2,5 балів. Загальна максимальна оцінка за чотири завдання 10 балів.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА.

НОРМАТИВНІ АКТИ ТА АКТИ ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВА

1. Конституція України від 28.06.1996 р. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.08.2024).
2. Про звернення громадян : Закон України від 2.10.1996 р. № 393/96-ВР. Дата оновлення: 21.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.08.2024).
3. Кодекс законів про працю України : затв. Законом України від 10.12.71 р. № 322-VIII. Дата оновлення: 20.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 20.08.2024).
4. Про колективні договори і угоди : Закон України від 1.07.1993 р. № 3356-XII. Дата оновлення: 11.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3356-12#Text> (дата звернення: 20.08.2024).
5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадян Проценко Раїси Миколаївни, Ярошенко Поліни Петрівни та інших громадян щодо офіційного тлумачення статей 55, 64, 124 Конституції України (справа за зверненнями жителів міста Жовті Води) від 25.12.1997 г. № 9-зп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-97#Text> (дата звернення: 20.08.2024).
6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну "законодавство") від 09.07.1998. № 12-рп/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98#Text> (дата звернення: 20.08.2024).
7. Про практику розгляду судами трудових спорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6.11.1992 р. № 9. Дата оновлення: 25.05.1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92#Text> (дата звернення: 20.08.2024).

НАВЧАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

1. Основи правознавства : навчальний посібник / за заг. ред. І. В. Венедіктової, Т. Є. Кагановської. Харків, 2007. 349 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kahanovska_Tetiana/Osnovy_pravoznavstva.pdf
2. Правознавство : підручник для студентів внз / кол. авторів. Черкаси, 2019. 686 с. URL: <http://eprints.cdu.edu.ua/1977/1/pravozn21.04.pdf>
3. Гапотій В. Д., Слишик О. А. Основи права : підручник. 2-ге вид. із змінами та доп. Мелітополь : Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2019. 882 с. URL: <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/4592/1%29.pdf>
4. Бисага Ю. М., Белов Д. М., Ленгер Я. І., Митровка Я. В. Основи правознавства : підручник. Ужгород : Ліра, 2008. 365 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/5103>
5. Шестапалова Л., Кругул Ю. І., Батрименко В. І. Основи правознавства : навчальний посібник. Київ : Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 2018. 528 с.
6. Кириченко В. М. Правознавство. Модульний курс : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 328 с.
7. Пилипенко П. Д. Правознавство : навчальний посібник. Львів : Новий Світ-2000, 2003. 592 с.
8. Котюк О. В. Основи держави і права : навчальний посібник. Київ : Атіка, 2001. 432 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Krosiak D. Theory of State and Law. Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, 2013. 104 p. URL: https://www.academia.edu/43133141/Theory_of_State_and_Law
2. MacCormick N. The State and the Law. *Questioning Sovereignty: Law, State, and Nation in the European Commonwealth*. Oxford, 1999. P. 17–26. DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198268765.003.0002>
3. M. S. Rama Rao B.Sc., M.A., M.L JURISPRUDENCE (Legal Theory). Class-room live lectures edited, enlarged and updated. Msrlawbooks. 57 p. URL: https://www.academia.edu/40309290/JURISPRUDENCE_Legal_Theory_Class_room_live_lectures_edited_enlarged_and_updated_Ms_rlawbooks

Навчально-методичне видання

Черних Євген Миколайович

ПРАВОЗНАВСТВО :

**методичні рекомендації
до виконання індивідуальних завдань**

самостійне електронне мережеве видання

Публікується в авторській редакції